С Т А Н О В И Щ Е

от доц. д-р Светлин Петков Антонов – Русенски университет „Ангел Кънчев“

определен за член на научното жури със заповед № 365/01.10.2026 г. на ректора на ВСУ „Черноризец Храбър” за защита на дисертационен труд от Кренар Реджеп Барди за присъждане на ОНС "доктор" на тема: “Международни стандарти за ефективност на пенитенциарните системи в България и Албания (криминологични и наказателноправни аспекти)”, професионално направление: 3.6. Право, докторска програма „Криминология“

Научни ръководители – проф. д-р Галина Ковачева и проф. д-р Юлиана Матеева.

I. Кратка информация за кандидата

Кренар Реджеп Барди и придобил ОКС „бакалавър“ по специалност „Право“ в Албански университет – Тирана, след което придобива ОКС „магистър“ по специалност „Наказателно право“ в същия университет. Докторант на самостоятелна подготовка в катедра „Наказателноправни науки“ към Юридическия факултет на ВСУ „Черноризец Храбър“. Кандидатът притежава сериозен практически опит. От 2007 г. до 2013 г. е заемал различни длъжности към Главна дирекция на затворите. От 2016 г. е адвокат към Адвокатска колегия гр. Дуръс. От същата година е управител на търговско дружество. От 2019 г. е хоноруван преподавател по дисциплините „Семейно право“, „Наказателно правосъдие за непълнолетни“ и „Криминология и пенология“ в университет „Александър Мойсиу“ – Дуръс, Факултет по политически и правни науки, катедра „Правосъдие“.

II. Анализ на дисертационния труд и научни приноси

Дисертацията е с обем от 190 страници. Структурно обхваща въведение, три глави, заключение, списък с използваната литература, включващ 180 библиографски източника на български, английски и албански език, международни актове, съдебна практика и електронни ресурси, и едно приложение с използвания въпросник от проведеното емпирично изследване.

Изследователската методология е правилно подбрана и съчетава правно-догматичен, сравнителноправен, документален и социологически метод.

Темата на дисертационния труд е актуална и с висока практическа значимост за наказателното и наказателно-изпълнителното право, както и криминологията. В съвременното демократично общество ефективността на пенитенциарната система не следва да се оценява единствено през призмата на сигурността, изолацията и формалното изпълнение на съдебните актове. Основният критерий за ефективност все повече се свързва с възможността на системата да гарантира човешкото достойнство, да предотвратява нечовешкото и унизително третиране и чрез индивидуализирано поправително въздействие и ресоциализация да намалява риска от рецидив.

Сравнителноправният и криминологичен анализ между България и Албания е много сполучлив изследователски подход. Двете страни имат известно сходство в историческото си развитие, но към настоящия момент се наблюдават различия в развитието на правната материя и институционалния капацитет. И за двете държави е характерен силно изразеният превес на затворническите структури, наследен от времето на тоталитарните режими. Изследването непосредствено разкрива как интеграцията в Европейския съюз (ЕС), обвързващият характер на правото на ЕС и постоянният международен мониторинг са ускорили институционалната консолидация и развитие на българската пенитенциарна система, предоставяйки ценен сравнителен опит за продължаващата реформа в Албания.

В Глава първа на труда е направен систематичен анализ на приетите от ООН, Съвета на Европа и ЕС стандарти за защита на правата на лишените от свобода. Разгледани са Всеобщата декларация за правата на човека, Международния пакт за граждански и политически права, Конвенцията против изтезанията, Правилата „Мандела“, Европейската конвенция за правата на човека, Европейските правила за затворите и др. В главата своето място е намерила и практиката на ЕСПЧ, която трансформира общите принципи в конвенцията в конкретни материални и процесуални задължения за държавите.

В Глава втора е направен паралелен анализ на пенитенциарните системи на България и Албания. На анализ са подложени принципите, действащото законодателство, органите на управление и надзор, ролята на прокуратурата,

съдилищата, Пробационните служби и Омбудсмана, както и някои специфични механизми за превенция на престъпността.

В Глава трета е представено проведеното емпирично изследване сред 40 пенитенциарни служители от четири затвора в Албания (Тирана, Дуръс, Печин и Круя). Анализирани са въпросите, свързани с реалното покритие на програмите за рехабилитация, рисковете от вторична криминализация и затворническата субкултура, дефицитите в професионалната подготовка на персонала, както и слабостите в постпенитенциарната координация. Въз основа на емпиричните данни са изведени някои недостатъци на пенитенциарната система и са формулирани предложения de lege ferenda.

Основните приноси на дисертационния труд могат да бъдат обобщени в следните направления: 1) изградена е концептуална рамка, доказваща, че спазването на международните стандарти за правата на човека и условията на задържане е основен фактор за криминологичната ефективност на наказанието и намаляването на рецидивизма, а не пречка пред сигурността; 2) направен е сравнителен анализ между пенитенциарните модели на България и Албания, очертаващ конкретните механизми, чрез които европейската интеграция влияе върху консолидацията на пенитенциарното правоприлагане; 3) събрани и анализирани са емпирични данни за институционалния климат, нуждите от обучение на персонала и различни затруднения пред ресоциализацията в албанските пенитенциарни заведения; 4) направени са конкретни предложения de lege ferenda за албанското законодателство – напр. регламентиране на стандарта за 4 кв. м жилищна площ, осигуряване на възможност лишеният от свобода да инициира производството за условно предсрочно освобождаване, въвеждане на програми за подготовка за живот на свобода и др.

Кандидатът е представил справка за три научни доклада, публикувани в годишните научни сборници на ВСУ. В тях се разглеждат съществени аспекти, свързани с еволюцията на правилата за труд в затворите, ролята на труда за рехабилитацията на лишените от свобода и значението на семейните контакти и свиждания за успешната им реинтеграция. Публикациите отразяват конкретни елементи от дисертационния труд.

III. Критични бележки, възражения и препоръки

Към представения хабилитационен труд могат да бъдат отправени някои критични бележки и препоръки. Извадката от 40 служители е сравнително малка за формулиране на категорични количествени и качествени показатели за националната система. Резултатите отразяват експертното мнение на служителите, които са ценен ориентир, но не следва да се отъждествяват с обективната криминологична статистика за рецидива, ако такава е налична. Трудът щеше да спечели допълнителна дълбочина, ако проучването беше проведено паралелно и сред служители от българските пенитенциарни заведения, което би позволило симетрично сравнение на емпирично ниво. Априорното приемане за положителни на определени норми, институти и конкретни дейности в българското пенитенциарно право и практика, без тяхното изрично научно изследване и валидиране, също търпи критика.

Следва изрично да се отбележи, че изложените критични бележки по никакъв начин не разколебават високата научна и приложна стойност на дисертационния труд.

IV. Заключение и оценка

Дисертационният труд представлява завършено, задълбочено и оригинално научно изследване, което отговаря на всички изисквания на Закона за развитието на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и вътрешните правила на ВСУ „Черноризец Храбър“. Трудът съдържа съществени научни, научно-приложни и емпирични приноси в областта на криминологията, наказателното и наказателно-изпълнителното право и доказва, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания и капацитет за самостоятелни научни изследвания. Въз основа на изложеното давам своята ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА на дисертационния труд и предлагам на научното жури да присъди на Кренар Реджеп Барди ОНС „доктор“ в професионално направление „Право“, докторска програма „Криминология“.

Дата: 02.11.2026 г. **Член на научното жури:**.....

(доц. д-р Светлин Антонов)